

ACORD 39/2009, D'11 DE MARÇ, DEL PLE DEL CONSELL
DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA

Tractament de la presència de menors d'edat a les informacions de la desaparició d'una menor a Sevilla.

Fets

El servei d'Anàlisi de Continguts del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, mitjançant l'Informe 16/2009, de 2 de març, sotmet a anàlisi la presència de menors d'edat a les informacions de la desaparició d'una menor a Sevilla. Concretament, s'analitza tota la informació emesa en els teletinformatius i no-teletinformatius dels dies 14, 15, 16 i 17 de febrer de 2009, pels prestadors de serveis de televisió d'àmbit català (TV3) i d'àmbit estatal (La 1, Telecinco i Antena 3).

En total s'han analitzat 53 programes amb una durada programada de 88 hores i 33 minuts. Específicament, s'analitza l'atenció informativa, la presència de menors d'edat identificables, la presència de menors d'edat a programes de plató, l'ús de sistemes d'ocultació d'identitat i, finalment, la difusió d'altres dades personals de menors d'edat.

D'aquest anàlisi s'extreuen les següents conclusions generals:

- ***Pel que fa als aspectes relacionats amb l'atenció informativa***

A aquest efectes, l'Informe estableix que tots els prestadors han dedicat temps tant dels seus informatius com dels seus programes no-informatius a la desaparició de la menor Marta del Castillo a Sevilla. En el conjunt els prestadors analitzats i pel període de la mostra s'observa, en primer lloc, que l'únic prestador que no ha emès cap insert de menors d'edat és TV3. Per contra, La 1, Telecinco i Antena 3 han emès inserts d'actors ocasionals, majoritàriament, menors d'edat.

- ***Pel que fa a la presència de menors d'edat identificables***

L'Informe determina, en relació amb aquest particular, l'existència d'elements que podrien portar a la identificació de la víctima menor d'edat. D'una banda, tots els prestadors la identifiquen amb nom i cognoms i, a més, La 1, Telecinco i Antena 3 en mostren imatges en els teletinformatius i no-teletinformatius.

D'altra, TV3 és l'únic prestador que no dona dades personals ni mostra imatges que permetin la identificació d'altres menors ni en els teletinformatius ni en els no-teletinformatius. A aquests efectes, és especialment significativa, tal com determina l'Informe, l'actuació de Telecinco que, a més, identifica amb nom i cognom una menor que es presenta com l'última parella del presumpte autor dels fets.

- ***Pel que fa a la presència de menors d'edat a plató***

En relació amb aquest aspecte, l'Informe posa de rellevància l'actuació de Telecinco i Antena 3 TV que entrevisten (i/o amb participació en un debat), en el transcurs dels seus programes, a menors d'edat sense sistemes d'ocultació de la seva identitat. Així, s'estableix expressament que "la menor presentada com l'última parella del presumpte assassí va ser entrevistada en tres ocasions (dos a Telecinco i una a Antena 3 TV)" i, que, "El programa *Rojo y negro* de Telecinco del dia 16 de febrer, dedicat íntegrament a la desaparició de la jove de Sevilla, va entrevistar 6 menors d'edat sense cap sistema d'ocultació de la identitat".

- Pel que fa a l'ús d'ocultació de la identitat dels menors

El prestadors analitzats, llevat TV3 que no utilitza sistemes d'ocultació d'identitat davant la manca de presència de menors identificables, utilitzen en alguna ocasió sistemes d'ocultació d'identitat però no de manera sistemàtica. Això comporta, tal como estableix l'Informe, que un mateix menor aparegui amb i sense sistema d'ocultació a diferents programes d'un mateix prestador i, fins i tot, en el transcurs d'un mateix programa.

- Pel que fa a la difusió d'altres dades personals de menors d'edat

Finalment, l'Informe estableix que tots els prestadors, llevat TV3, han difós altres dades personals de menors d'edat com la vinculació familiar entre el menor d'edat implicat i el presumpte còmplice (La 1, Telecinco), la relació sentimental i el possible embaràs de l'última parella del presumpte autor dels fets (La 1, Telecinco i Antena 3) i l'ètnia d'aquesta menor (Telecinco).

En síntesi, la presència d'aquests menors d'edat identificables a les informacions de la desaparició d'una menor d'edat a Sevilla emeses pels prestadors de serveis de televisió La 1, Telecinco i Antena 3 TV els dies 14, 15, 16 i 17 de febrer de 2009 poden comportar, amb caràcter general, la vulneració d'aquells drets que com a menors els hi atorga l'ordenament jurídic. Concretament, el dret a la seva protecció mitjançant mecanismes que, independentment dels consentiments existents, protegeixin el seu dret a l'honor, a la seva intimitat i a la seva pròpia imatge com actors, directament o indirectament, implicats en un cas que, com és el que ens ocupa, és de gran rellevància social potenciada pel temps que els propis mitjans de comunicació dediquen a la notícia. D'altra banda, el dret a la seva protecció com a espectadors de televisió davant d'uns continguts audiovisuals eventualment perjudicials pel seu desenvolupament físic, mental o moral dels menors emesos, a més, dins de l'horari protegit.

Consideracions jurídiques

1. L'apartat 4 de l'article 20 de la Constitució espanyola estableix com a límit al dret a la llibertat d'informació i d'expressió, entre d'altres, la protecció de la joventut i de la infància. L'establiment d'aquesta limitació, en l'exercici d'aquests drets fonamentals, vincula especialment als prestadors de serveis de comunicació audiovisual. Així, la Llei de l'Estat 17/2006, de 5 de juny, de la ràdio i la televisió de titularitat estatal, estableix que en l'exercici de la seva funció de servei públic, la Corporació RTVE haurà de preservar els drets dels menors (lletra s de l'apartat 2 de l'article 3).

2. En el mateix sentit, la Llei de l'Estat 10/1988, de 3 de maig, de la televisió privada, determina que la gestió de les societats concessionàries s'ha d'inspirar en els mateixos principis que establí l'antiga Llei de l'Estat 4/1980, de 10 de gener, que regulava l'Estatut de la ràdio i la televisió, actualment derogada per la Llei de l'Estat 17/2006, més amunt esmentada. En conseqüència, els prestadors de serveis de comunicació audiovisual privats, no poden quedar exemptes, en aquest àmbit, de les mateixes obligacions expressament establertes pels prestadors públics.

En un sentit molt similar, l'article 9 de la Llei 22/2005, de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya (en endavant, LCA), estableix com a principi i valor essencial implicat en l'exercici de l'activitat vinculada a la comunicació audiovisual "la protecció de la infància i la joventut". D'altra banda, pel que fa als continguts audiovisuals, és l'article 80 d'aquesta mateixa Llei el que determina, com un principi regulador d'aquests continguts, el de "respectar el deure de protecció de la infància i la joventut d'acord amb els termes que estableixen aquesta llei i la legislació aplicable en aquesta matèria".

3. Lligat amb aquesta protecció de la joventut i la infància, l'apartat 1 de l'article 17 de la Llei de l'Estat 25/1994, de 12 de juliol, estableix que els prestadors de serveis no poden oferir cap contingut que pugui perjudicar seriosament el desenvolupament físic, mental o moral dels menors. Afegint tot seguit, a l'apartat 2, que "l'emissió de programes susceptibles de perjudicar el desenvolupament físic, mental o moral dels menors només pot realitzar-se entre les 22 hores i les 6 hores".

Així mateix, la LCA recull aquestes previsions a l'article 81 establint mesures específiques de protecció al determinar que "Els prestadors de serveis de comunicació audiovisual no poden difondre el nom, la imatge ni altres dades que permetin d'identificar els menors en els casos en què, amb el consentiment o sense el consentiment de llurs pares o tutors, en puguin quedar afectats l'honor, la intimitat o la imatge, i d'una manera particular si apareixen o poden aparèixer com a víctimes, testimonis o inculpatos amb relació a la comissió d'accions il·legals".

4. L'incompliment d'aquestes obligacions es troba tipificat com a infracció administrativa a l'article 20 de la Llei de l'Estat 25/1994, de 12 de juliol, en relació amb l'article 17 de la mateixa, i a l'article 132 de la LCA en relació amb l'article 81 del mateix text legal. A més a més, i estretament vinculat amb la previsió de l'apartat 1 de l'article 81 de la LCA, cal tenir en compte que d'acord amb la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, "La difusión de información o la utilización de imágenes o nombre de los menores en los medios de comunicación que puedan implicar una intromisión ilegítima en su intimidad, honra o reputación, o que sea contraria a sus intereses, determinará la intervención del Ministerio Fiscal, que instará de inmediato las medidas cautelares y de protección previstas en la Ley y solicitará las indemnizaciones que correspondan por los perjuicios causados". Considerant intromissió il·legítima al dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge del menor "cualquier utilización de su imagen o su nombre en los medios de comunicación que pueda implicar menoscabo de su honra o reputación, o que sea contraria a sus intereses incluso si consta el consentimiento del menor o de sus representantes legales".

5. Finalment, caldria fer referència a les obligacions voluntàriament assumides pels prestadors de servei de televisió en el *Código de Autorregulación de Contenidos Televisivos e Infancia* que en el seu Preàmbul estableix literalment que "Los principios básicos de este código se fundamentan en la propia Constitución española, en particular en su artículo 39.4 por el que se establece una protección específica para los derechos de la infancia, que se consolida con la ratificación por parte de España, en noviembre de 1990, del Convenio de la Organización de Naciones Unidas de 20 de noviembre de 1989 sobre los derechos del niño. Afegint, tot seguit, que l'esmentat codi "se ha elaborado con la intención de hacer compatibles entre sí valores que informan el actual Estado social y democrático de derecho: la libertad de expresión con respeto a los derechos de la personalidad; interdicción de la violencia; la discriminación y la intolerancia, y la protección de la infancia y la juventud".

D'acord amb la lletra n) de l'article 10 de la Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, una de les funcions d'aquest Consell consisteix a: "Instar les altres autoritats reguladores o les administracions públiques amb competències en mitjans de comunicació audiovisual, les emissions dels quals es difonguin a Catalunya i no restin subjectes a l'autoritat del Consell, a promoure l'adopció de les mesures adequades davant les conductes contràries a la legislació relativa a la programació i la publicitat audiovisuals"; així com instar al Ministeri Fiscal a actuar en els casos legalment previstos i als efectes oportuns.

En conseqüència, el Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya ha adoptat els següents:

ACORDS

1. Instar la Subdirecció General de Medios Audiovisuales del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç, per tal que, en el seu cas, adopti les actuacions que consideri oportunes davant d'una possible vulneració dels drets a l'honor, a la intimitat i a la pròpia imatge dels menors, i d'un eventual perjudici seriós per al seu desenvolupament físic, mental o moral.
2. Instar el Ministeri Fiscal a actuar, si s'escau, davant la possibilitat que alguna de les conductes detectades pugui ésser susceptible d'intromissió il·legítima en el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge dels menors.
3. Notificar aquest Acord a la Subdirecció General de Medios Audiovisuales i al Ministeri Fiscal, als efectes oportuns.
4. Trametre certificat d'aquest Acord al Consejo Audiovisual de Andalucía, per al seu coneixement.

Barcelona, 11 de març de 2009

Ramon Font Bové
President

Santiago Ramentol Massana
Conseller secretari